

9684
18582
18582

678.

B. 582

157

Larto maa - keele

A b i f s

Kõst latse wõlwa
täwweste lugemist opi.

Manu om pantu
12 jutu lugemise - tükkis.

Opus meid ei awita,
Kui ta unetetas jälle;
Andkem püha himoga
Sõamen sis asend tälle,
Et ta meid wõis walgustada,
Meije mõistust kaswatada.

Larto liinon,
trükitu Laakmanni kirjabega.

1845.

Wäikese tähe.

a	ä	b	d	e	f	g	h	ch	i	j
(a)	(ä)	(be)	(de)	(e)	(fi)	(ge)	(hi)	(ich)	(i)	(jö)
k	l	m	n	o	ö	ö	p	r	s	f
(ki)	(li)	(mi)	(ni)	(o)	(ö)	(ö)	(pi)	(ri)	(si)	(se)
t	u	ü	w	z.						
(ti)	(u)	(ü)	(wi)	(zi)						

Suure tähe.

A	Ä	B	D	E	F	G	H	Ch
(a)	(ä)	(be)	(de)	(e)	(fi)	(ge)	(hi)	(ich)
S	Z	K	L	M	N	O	S	Ö
(i)	(jö)	(ki)	(li)	(mi)	(ni)	(o)	(ö)	(ö)
P	R	S	S	T	U	Ü	W	Z.
(pi)	(ri)	(si)	(se)	(ti)	(u)	(ü)	(wi)	(zi)

Kats tähte koto-lugeda.

ab	äb	eb	ib	ob	öb	öb	ub	üb
ba	bä	be	bi	bo	bö	bö	bu	bü
ab	äd	ed	id	od	öd	öd	ud	üd
da	dä	de	di	do	dö	dö	du	dü
af	äf	ef	if	of	öf	öf	uf	üf
fa	fä	fe	fi	fo	fö	fö	fu	fü
ag	äg	eg	ig	og	ög	ög	ug	üg
ga	gä	ge	gi	go	gö	gö	gu	gü
ah	äh	eh	ih	oh	öh	öh	uh	üh

Der Druck ist erlaubt anter der Bedingung, daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censurcomität übergeben werde.

Dorpat, den 27. Juni 1845.

Censor Sahmen.

ENSV TA
Klirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

43321

ha	hā	he	hi	ho	hō	hō	hu	hū
ach	—	ech	ich	och	—	öch	uch	—
cha	—	che	chi	cho	—	—	chu	—
aj	āj	ej	—	—	—	—	—	—
ja	jā	je	ji	jo	jō	jō	ju	jū
ak	āk	ek	ik	ok	ōk	ōk	uk	ūk
ka	kā	ke	ki	ko	kō	kō	ku	kū
al	āl	el	il	ol	ōl	ōl	ul	ūl
la	lā	le	li	lo	lō	lō	lu	lū
am	ām	em	im	om	ōm	ōm	um	ūm
ma	mā	me	mi	mo	mō	mō	mu	mū
an	ān	en	in	on	ōn	ōn	un	ūn
na	nā	ne	ni	no	nō	nō	nu	nū
ap	āp	ep	ip	op	ōp	ōp	up	ūp
pa	pā	pe	pi	po	pō	pō	pu	pū
ar	ār	er	ir	or	ōr	ōr	ur	ūr
ra	rā	re	ri	ro	rō	rō	ru	rū
aš	aš	eš	iš	oš	ōš	ōš	uš	ūš
sa	sā	se	si	so	sō	sō	su	sū
aš	aš	eš	iš	oš	ōš	ōš	uš	ūš
fa	fā	fe	fi	fo	fō	fō	fu	fū
at	āt	et	it	ot	ōt	ōt	ut	ūt
ta	tā	te	ti	to	tō	tō	tu	tū
aw	āw	ew	iw	ow	ōw	ōw	uw	ūw
wa	wā	we	wi	wo	wō	wō	wu	wū
za	zā	ze	zi	zo	zō	zō	zu	zū

Wudi = keelega lugeda.

ad	ād	ed	id	od	ōd	ōd	ud	ūd
aš	aš	eš	iš	oš	ōš	ōš	uš	ūš
ak	āk	ek	ik	ok	ōk	ōk	uk	ūk

al	āl	el	il	ol	ōl	ōl	ul	ūl
an	ān	en	in	on	ōn	ōn	un	ūn
ap	āp	ep	ip	op	ōp	ōp	up	ūp
ar	ār	er	ir	or	ōr	ōr	ur	ūr
aš	aš	eš	iš	oš	ōš	ōš	uš	ūš
aš	aš	eš	iš	oš	ōš	ōš	uš	ūš
at	āt	et	it	ot	ōt	ōt	ut	ūt

Kolm tähte koko = lugeda.

Alt, ent, iks, ots, olg, und, üts, hal, her, hul, hüt, jak, jut, kas, kät, kep, kos, kul, kül, lät, lep, lip, loe, loi, luk, man, mil, mul, nöid, noš, nui, paš, päs, pek, pil, pul, püt, ram, ren, rot, sap, sep, tam, tek, wak, wil, woš, wui.

Neli tähte koko = lugeda.

Arst, hand, härg, hirs, hiir, hool, hõim, hurt, jalg, järg, joht, joon, karp, käs, kiin, kist, kilp, kont, kōrs, kulp, laan, laich, land, lats, leib, licht, lind, lomp, lööp, luik, maan, mant, meel, möts, möök, mull, mürk, naar, nälg, nirk, nöps, null, nühr, paas, palk, palk, picht, pind, pird, pool, poud, puid, pulk, rand, ränk, rent, riit, rind, rist, saar, sant, sälg, seep, seir, siin, sool, suur, sulg, sulg, taim, täüs, tiik, tilk, toop, tolm, trep, tuul, tulp, turg, wars, wars, wälk, wait, weer, werd, wirg, wirk, wits, wuich, zalk, zirk, zöör.

Wiis tähte kolo-lugeda.

Frits, konks, kunst, kurst, kõrts, kirst, kramp,
laisk, lints, luist, luits, meist, muist, naist,
neist, paist, poist, puist, prant, rants,
suits, tuisk, türst, würst.

Kate-jakolise sõna.

A=bi, a=der, a=go, a=hi, a=ja, a=ken, a=la, al=la,
a=met, am=mo, an=de, a=pi, ä=ra, a=si, a=ja a=ja,
at=ra, au=wo, a=wa, e=lo, el=lo, e=ma, em=ma,
ees=mält, fab=rik, Faus=tus, Fi=lip, ha=ri, har=ja,
här=ja, ha=le, hal=la, ha=ki, haa=ki, hai=na, ha=me,
haa=mi, ha=ta, hä=da, hä=ta, i=gaw, i=to, i=ke, i=lo,
i=me, im=me, jaa=he, jau=cha, jöu=do, jöw=wa,
kaa=la, ka=la, kal=la, kee=le, kel=la, ke=pi, ki=be,
ki=pe, kit=se, kind=ma, kü=ni, kin=ni, kin=ki, kir=to,
ko=fi, kul=la, kü=la, kül=la, ku=re, kur=ge, kur=ja,
küü=nar, küün=re, ku=ri, ku=ri, lam=mas, laa=ne,
le=pi, lep=lik, lep=ma, lii=na, li=na, lin=nik, loo=ta,
lo=ta, loot=ma, loo=tus, loo=da, loo=di, lo=di, ma=ga,
ma=ja, ma=dal, ma=do, mi=da, mi=te, Mii=na, mi=na,
min=na, mu=na, mun=ne, na=ba, na=pa, nä=go,
nä=ta, nä=dal, nä=ki, nee=la, ne=li, nel=ja, ni=sa,
ni=se, ni=mi, nim=me, no=be, no=pe, num=mer, pa=di,
pat=ja, pa=da, pa=ta, pee=ta, pe=ta, pi=gi, pi=ka, plaas=ter,
pree=ter, ra=ba, ra=da, ra=tas, ran=da, ran=no,
ram=mo, raa=mi, rah=ke, ra=ha, re=gi, re=he, rei=pe,

rin=da, rin=na, rood=jas, ro=ti, roo=si, röi=gas, rä=ki,
rü=ga, saa=da, sa=da, saa=ta, sa=ta, see=ne, see=ni,
si=na, sin=na, So=fi, soo=lik, sö=a, sö=a, sö=da,
sö=ta, söö=ta, sööt=ma, su=ga, suu=ga, su=ka,
su=gu, su=ku, su=le, sul=le, suu=che, ta=ba, ta=pa,
taari, tare, tar=re, ta=su, ta=su, ta=ga, ta=ka,
taa=ke, tera, ter=we, te=re, tee=da, te=da, te=ta,
too=li, tol=li, tuu=le, tulle, tulle, wa=ba, wa=der,
wäi=ta, wa=ter, wa=ras, war=ras, wa=sar, waa=di,
wau=cha, we=del, we=li, wel=le, we=si, we=te, wi=ga,
wi=ha, wi=ka, wo=ri, wö=ra, wö=ra, Wö=ro, za=ga,
zau=na, zi=ga, zo=ri, zu=ra, zöd=se, zöt=se.

Kolme-jakolise sõna.

A=wi=ta, ar=mo=ga, ar=mas=tus, ar=wo=ta, e=ma=ne,
e=ga=päiw, el=lo=ke, en=ne=ge, e=si=ne, Fer=di=nand,
fab=ri=kut, ha=be=ne, ha=les=tus, ha=lu=tap, hal=jen=da,
ha=ra=kas, har=jo=tus, hei=la=ne, her=ra=ke, hen=ne=ga,
hil=la=ne, hi=mus=tap, hom=mun=gul, hõ=li=sta, hu=ka=tus,
ja=ga=ma, ja=hu=ta, jä=ne=se, joo=di=ko, Ju=ma=la,
jü=ra=ma, i=ne=mist, i=ga=west, il=lo=ke, J=sa=le,
ka=da=ja, ka=beli, ka=hit=se, kee=le=ga, kõr=we=to,
kul=la=ne, kui=wa=ta, laa=bu=ma, laa=di=ko, la=di=na,
la=ge=da, la=hu=ta, lai=wa=ga, lam=mas=te, la=sen=go,
len=da=ma, lin=no=ke, li=ka=ta, lon=gi=ma, lu=ge=da,
lüh=hi=ke, ma=da=la, mä=gi=ne, mä=le=ta, me=hi=ne,
mi=da=ke, mo=a=ne, möö=ga=ga, müs=ti=ka, mü=ra=ma,
nas=ti=ko, nä=da=la, nää=go=ta, nä=gi=ja, nel=ru=ti,

...ves-tap, noo-da-ga, nõe-lu-ma, nu-ra-ma, pa-ber-i, pa-la-kest, pe-se-ti, pee-si-ta, pir-ro-ga, pii-bo-te, pi-me-dus, poo-li-kut, põ-le-tu, pu-re-ma, pü-ga-ma, ra-gu-ma, re-ba-ne, rist-jat-se, roo-ja-ne, ru-ma-lib, saa-di-kut, se-a-tu, si-bu-la, si-pel-gat, so-ni-ma, sõ-ge-da, su-ge-si, sü-le-tu, tam-mi-ne, te-ge-ma, ti-ge-dus, to-re-da, tu-ba-ka, tüü-ra-kus, wa-ba-us, wan-ni-kut, wa-na-us, we-le-lif, wi-la-tit, woo-na-kest, wõlg-lai-si, za-ga-ma.

Relja = jakolise sõna.

Ar-mo-li-kult, e-la-mi-ne, e-si-tu-se, hä-da-li-ne, hi-mus-ta-mist, la-po-li-se, mõt-sa-li-ne, no-be-das-te, nõr-ku-mi-ne, pu-de-ne-ma, ra-ho-li-ne, tun-nis-ta-ma, wal-la-li-ne.

Wije = jakolise sõna.

Hi-mus-ta-mi-se, le-pi-ta-mi-ses, rõõ-mus-ta-mi-ne, wan-nu-ta-mi-ne.

Piidetu sõna.

S-waht, a-bi-mees, a-bi-e-lo, kün-ni-raw-wa, noo-da-me-he, pot-se-pa, san-di-ko-da, sa-wi-hoo-ne, ta-lo-rah-was, ä-ra-le-pi-mi-ne, kind-ral-Ku-ber-ner, pa-tust-käänd-ma-ta, Sn-nis-te-gi-ja, sõ-na-kuul-ma-ta, pil-li-puhk-ja, ä-ra-lu-nas-ta-mi-ne, ü-les-ä-ra-ta-mi-ne, nel-ru-ti-wõt-mi-ne, hu-ka-mõis-te-tu.

N u m r i.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 0.

1	üts	6	kuus
10	kümme	60	kuus-kümmend
100	sada	600	kuus-sada
1000	tuhat	6000	kuus-tuhat
2	kaks	7	saitse
20	kaks-kümmend	70	saitse-kümmend
200	kaks-sada	700	saitse-sada
2000	kaks-tuhat	7000	saitse-tuhat
3	kolm	8	katesa
30	kolm-kümmend	80	katesa-kümmend
300	kolm-sada	800	katesa-sada
3000	kolm-tuhat	8000	katesa-tuhat
4	neli	9	ütesa
40	neli-kümmend	90	ütesa-kümmend
400	neli-sada	900	ütesa-sada
4000	neli-tuhat	9000	ütesa-tuhat
5	viis	10,000	kümme-tuhat
50	viis-kümmend	100,000	sada-tuhat
500	viis-sada	1000,000	tuhat : tuhat ehk miljon.
5000	viis-tuhat		

R o o m a n u m r i.

I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX.
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

X.	10	C.	100
XX.	20	CC.	200
XXX.	30	CCC.	300
XL.	40	CCCC.	400
L.	50	D.	500
LX.	60	DC.	600
LXX.	70	DCC.	700
LXXX.	80	M.	1000
LXXXX.	90	MM.	2000

MDCCCXLV

üts : tuhat katesa-sada neli-kümmend viis, 1845.

Kirja wahetähe nink uide ära-seletamine.

- Komma pantas neile sõnnule manu, fun lugemisen weidese finni-peetas, ni kui: Keake ei wõi tõist põhja panna, üle se, mes pantu om, te om Jeesus Kristus.
- Komma-punkt pantas neile sõnnule manu, fun lugemisen weel enamb finni-peetas, ni kui: Pea neid kasku: Sina ei pea mite abielo rikma; sina ei pea mite warastama; sina ei pea kawalat tunnistust andma.
- Koolon pantas, kui kõne poolele saap, ehk kui tahetas neid-sammu sõnnu kirjotada, mes tõine om ütelnu, ni kui: Kui sa patu ei kahitse nink ümbre ei kääna: sis ei wõi sina taiwa riiki perandada. Ent Jeesus koste nink üteli: Es kümme ole puhtas saanu?
- Punkt pantas, kui kõne otsa saanu.
- ? Kõsimise-täht pantas sõna manu, minka küsitäs, ni kui: Mes sa tahat?
- ! Puhkamise-täht pantas sääratside sõnnu manu, mes rafest ehk rõõmsast sõamest tulewa, ni kui: Oh! ma waine! Oh! seda rõõmu!
- = Sakaja pantas, kui sõna ei maho rinda, nink peap jake man poolikula jätetama, ehk näüdap üles, fun liidetu sõna om koku-liidetu, ni kui: — — ar-mastama. Kala-mees.
- „ — „ Hargi pantas neide sõnu ete nink taade, mes tõine om ütelnu, ni kui: Esa üteli oma poja wasta: „Mine, mo poig, nink wi seda kirja liina.“
- (—) Klamri pruugitas sis, kui mõni sõna seletuses manu-pantas, ni kui: Ent tema (Jeesus) läts üles Jerusalemi.
- * Tähendaja näüdap, et sest asjast ehk sõnast, kelle manu tema om pantu, se-sama lehe külles alan seletust antas.
- Kristus. Kui laulo-wärsin sõna otsast täht ära-wõetas, sis pantas Kristus asemele, ni kui:
Nüüd mo Jeesus, kui sa hend?
Esi abi-mehes heikat.
- Mõtteleja. Kui sääratse joonega wahet tetas, sis antas lugejale tähendust, perra-mõtelda, mes-sugune se asi om, mes tema om lugenu.

Armastetu Gesti maa-rahwas!

Kui hoolelik pere-mees, wirt pere-naine, usutaw sulane, usin näütsik, kui noore nink wana, ni kui Jumal neil lasep majan ütlen-koon elada, hommungul wara üles-tulewa oma sängi päält, kelle üle Jumala esa-silm ööse walwisi, sis ülendap ega-üts, te Jumala tahtmist tunnep, eesmäit oma sõand nink waimo Jumala poole; tennap teda kiige hää eest, mes ta ega-päiwa teep, nink pallep teda, et tema ka edis-päidi ome armo-andid wäljakallase kiige inemiste pääle põlwest põlweni. Ke egal hommungul niidade teep, se teep häste; ent te pääle palwuse töö manu minnen ilm-asianda wiibip, se pallep ka Jumalat ilm-asianda nink ei tohi mite ödangul ütelda: „Pääle waiwa om hä hengada!“ Kiri opetap: Te tööd nink palle Jumalat; se-perast sünnis üte teta, nink ei mite tõist maha-läta. Kui pääle palwuse ega-üts oma töö manu läti, nink teep ni paljo, kui ta jöwwap, selle tö läti häste edesi nink õnnistetäs Jumalast. Seda tijap ega-üts; ent mite ega-üts ei pea lugu lähemba tööst. Oma tööd sa kitat hääs, ent lähemba tööd sa põlet ära, nink maa-rahwas esi-äralikult mõtlewa, et liina rahwal midake ei ole tegemist, nink põllo-meese ei pea lugu raamato-mehest. Ent ka raamato-mehe tö om tululik tö; sääratse tö läbi kannetas hä sõame toidus nink opus kiige inemiste manu, nink te mõistap lugeda, se opip kirjast tundma, mes muikal maal om sün-

dinu nink et ilma p  al mittund a sja om, mes sa oman kodun ehk külan silmaga ei sa n ata. Ent ka oman majan l owwap jumala-pelglik inemine mõnda, mes t oine ei kawatsegi, nink n aep ega-päiwa, kuis Jumal tälle armo n auidap enamb, kui tema j owwap ära-teenida. Nink ke seda henele tunnep s undiwat, es se es peas ka muid opama, Jumala h  a-tegemist ära-tundma? Dman majan sa wõit kül suu-sõnaga s  arast opust anda, ent ei mite mui'al, ni et kui es oles kirja, rahwas w  aga weidi opust saase s  aratsist a sjust, mes muijal nink muu rahwa sean s undiwat. Ent kirja ehk raamato andwa meile s  arast opust nink teedmist. Se-perast, armas maa-rahwas, ärge laitke ehk p olge seda, ke teile raamatut annanap, enge m otlege, et ni kui teil paljo waiwatal t, enne kui teie kaupat w ite liina turo p  ale turwa, ni ei ole ka se raamat, mes so käen om, ilma waiwata walmis saanu. Sul oli h  n uw, kui sa oma p lbo harisit, ehk omma noota w al, aheitsit, ehk muud t  b tegit, mes Jumal so pand tegema; ent ni-sama om ka sel mehel h  n uw olnu, ke seda w ikest raamatut sulle soet, kost sa wõit lugeda, mes muijal om sündinu, nink mes ka sino külan nink majan w ip sündida. Ent raamato-tegija tahap esi- aralikulit seda, armas mees, armas naine, armas läts, et sa hoolega opis lugema nink ni sagede raamatut kätte w tas, kui eale w imalikulit om; lugemisega kaswatat sa ni häste oma tarkust, kui oma auwo. Sa olet kül opetaja suust mito-k rd kuulnu, et kirjotet om: „Paljo omma kutsutu, ent weidi ära- orjatu.“

Kanna sis hoolt, et sa läbi laitmata elo, läbi bige usu, läbi armo, läbi Jumala sõna tundmise nink kiige muu kirja juurdlemise neide arwolises saat, kea ära- orjatu omma. Jumala raho olgo sinoga!

S u t o.

1. Puhta mehe  nnis ära-lahkumine.

M  aranes inemise waim ehk süda om, opit sa kiige enambest sest tundma, kuis tema siist ilmast om lahkunnu. Se-perast w ip se lugejale tululik olla, kui tema kuulda saap, kuis h  mees om elanu nink koolnu. Ka sis, kui tema jo ammo om ära-lännu, om tema m aletus neile, kea weel elawa,  nsuses.  itele om tema elo opuses, t isele r omus, kadonule esi arwus. Dpke sis, kuis jumala-pelglik P ti-mees Kuura maal wanan ean om ära-koolnu.

Se om nüüd jo 70 ajast-aiga, kui tema uinu magama, siske m aletawa weel mitma teda, kui mustitsest a sjust k neltas. Katesa-kümmend ajast-aiga om tema ilma p  al elanu, 5 poiga oma j owwo perra häste kaswatanu nink armoga nink hoolega opetanu. Ei mite kawwen temast elli  ts h  küla-mees, kenka tema w  aga s bralikulit läbi-k awe. Nema oliwa  te-meelelise nink tuliwa p hap aiwal nink suuril p hil, kui nema kirikohe es sa, koto, lugiwa piibli raamatust, lauliwa waimoliko laule nink kinnitiwa  ts t ist bigen usun nink armun. Ni oliwa nema mito ajast-aiga elanu, sis  tel wana-mees s bra w sta: „Ma tunne, et mo j ub ega-päiwa kasinambas l t, nink et mo elo-p iwo nakap kalduma. Kui surma tund. ligi om, sis ma

lase omal pojäl sinno kutsu, et sa mulle kätš laulo laulat. Kui peramene wärs laultas, sis om mul minek.“ — Söber tootap tulla, ent wana-mees elli pääle to weel mõni hä ajast-aig, ehk ta kül ega-ajast-aja nink ega-päiwa iks nör-gembas saije. ütäl päiwal tuli tema hommungul wara üles, pand puhast särki säлга, peap hommungo-palwust lastega nink wõtap neidega leiba. Sis ütäl tema: „Müüd, arma latše, om paras aig, — teke mulle asent sija-samma kambre pör-mando pääle, et ma wõi sija maha-lammeda, nink laotage walge lina pääle.“ Latše tegewa ni, kuis kästas, nink wana-esa lät esi weel tõište kambre, wõtap kapist wiis raha-koti, nink panep neid pä-hitse kotale pörmando pääle maha. Sis ütäl tema nooremba poja wasta: „Tõta, mo latš, wana söbra manu, nink palle, et ta ruto tules mo kaema, sest aig ollew kääen.“ Poig jätš seda-maid mi-nema uink tõi söbra koo. Wana-mees oli seeni maha-lammenu, nink kuts omel latši ete. Sis and tema kummaleke pojale edimätsäst perametseni oma raha-kotikest, nink poja anniwa tema kääga suud. Sis ütäl tema söbra wasta: „Naka laulma!“ Söber laulap, nink wana-mees laulap edimäst laulo hele häälega ütten. Ent tõiše laulo man nakap hääl wanal mehel aigo pite iks enamb kaoma, seeni kui waiti jääp perametsē wärsiga. Tema elo kistu ära, ni kui küünal ära-kistup, nink waim kanneti üles Jumala trooni ete. — Sääräst kinnitust surma tunnijn nink säärast raho koolmisen annap inemisele kindma usk nink puhās süda.

2. Üts hä walmistamine teebmata surma tunni pääle.

Kuura maal tuli üts mees päha-päiwal opetaja manu, nink kui teda küšiti, mes tema taht-nes, sis koste tema: „Ma palle, et opetaja kantšli päält mino eest Jumalat palles.“ Sis küüse opetaja: „Mes eest ma pea pallemä? — „Se eest,“ koste talo-mees, „et mul suur süüd om söame pääle. Ma tegi omale wellele üle-kohut, sai e nuhtlust kohto een nink leppi wellega ära; ent süda ei anna raho. Ma palle seda kantšli päält mäletada nink seda tootust anda Jumala nink kogoduse een, et ma taha ümbre-käända nink nakada Dnnistegija jälgi perra löndima. — Sel päiwal, kui se sündi, oli talo-mees päält näta dige terwe; ent kolme nädali peräst hengas-tema jo hawwan, nink oli henda opetaja een-palwuse läbi oma waraja surma-tunni pääle walmistanu. — Hä sel, ke ega-päiwa walmis om minema, nink esi hennelle ütley: „Walmista oma kota, sa peat ära-lahkuma!“

3. Kuis risti-inemine lähembat armastap.

Mõne ajast-aja eest elli Kuura maal, mere weeren, Angerja külan, üts waine läst naine. Tema oli Rooma papi usku, nink ammore jo oma mehega sinna tulnu, nink teda ka peake sinna maha-matnu. Kui tema jo 80 ajast-aiga oli wanas saanu, sis oli tema ni jöwweto, et tema enamb tarest wälja es sa, nink pääle to weel pimme nink kōrweto. Üts hä mees sääle-

Saman külan pand teda oma sanna külma nink wihma warjule. Siin sannan elli wana-moor ilma ütsinda, nink oles ka pea mõni päiw ilma söömata jäänu, kui mite Sumal, ke kiik näep, nink teda ka nägi, es oles tema pääle halestanu. Armo Ssand es jäta teda maha nink lähät tälle õigel ajal abi-meest, ke ni kui engel taiwast tema manu tuli. Se oli üts wõeras naiste-rahwas, ke jo tük aiga siin külan oli elanu. Kui se sest perato lässast kuuld, läts tema seda-maid manu, teda kaema, nink kui tema teda lõise wääga jõw-weto nink armeto olewat, sis nakas tema esi henneest hoolt kandma tema eest, ni kui oles ta kiige armsamb hõimlane olnu, kawe kolm-förd nädalin teda kaema, nink wei tälle süwwa nink fik muud, mes waja oli. Seda-wärki tegi tema sel waisel armetumal lässjal ega-päiwa hääd, seeni kui Sumal teda ära-wõt. Pääle to sis tegi tema weel puhtid, lasß oma kuluga wastset kirsto teta nink mat teda ausaste maha. Kääpa pähitse lasß tema ka weel risti üles-sääda nink pääle kir-jotada: „Dnsa omma ne, kea leinawa; nema peawa saama röömustetus.“ (Mat. 5, 4.)

4. Kuis läts huka lät wanembide hoole-tuse läbi.

Muste, kui nekrutid weel mõisan wahi al peeti, oli üts nekrut ka mõisan finni, nink tema naine lähät tälle kodust oma wäikesse pojakese läbi süwwa. Pois tuli ratsala mõisa, and lewa-kohti esa kätte nink läts õdangul jälle ratsala ta-gasi minema. Poole tee pääl sai latsele külmi;

Kange tuul oli nink külmi, tuisune ilm. Sai tema õõse üte talo manu, läts side nink pallel hennele õõ-maija; paljo maad oli weel koo minna nink läts es taha külma ilmaga ütsinda pimedal wõl edesi sõita. Kül oles talo-peremees pidanu tälle õõ-maija andma; ent tema olli säärane rutokas, tähele-pandmata inemine, es kawatse, et külmi ilm oli nink õõ-aig, nink üteli poisi wasta: „Kui sa ütsinda oles, sis wõis sa ehk kül õõ-majas sija jääda; ent sul om hopen ka, nink hobesele ei ole mul midake anda. Se-perast peestle, pois, nink sis rühi jälle kodo poole.“ Poisikene tegi niidade, kuis kästi, nink Sumal hiap esi, mes täl waisel tee pääl om sõindinu. Ema oodap latse koo tulema; ent läts es tule. Hopen tuli ütsinda koo. Se pääle läts kiik maja-rahwas usse otsma, kutsiwa nink tannitiwa: es kuule midake. Hom-mungutse haoga läts ema mõisa kaema, kas poig mast esa manu jääje; ent esa es tija ka midake. Nüüd nakati wastsest jälle kiik kotusid läbi-otsma, nink kui nema es lõwwa, sis mõtliwa mitma, latse soe kätte ollew saanus. Sel-samal aial anti esa sõta, nink ema jääje ütsinda oma murega perra. Kewaja poole, kui lumi nakas kaema, lõiti latse kübar kraawi weere-päält, nink säälsaman lähküm koolu latse keha kraawin, kobe tema oli ära-tuisatet nink ära-eatet. Poisikene oli wiist tahtnu hobese üle kraawi aija nink hopen nilbestanu nink maha-sadanu nink latse kraawi pillanu, kost tema ära-külmanu ei ole jõudnu wälja-tulla. Ke seda loep, se tootago oman sõamen, et tema kunage ei taha lähembat

ilma abita ära-saata, te hädan tema manu tulep abi otsma. Sa ei taha jo mite elajatke halwa ilma kätte usse jätta; kuis palju enamb peat sa sis omete inemise latse pääle halestama! Püha kiri opetap ka: „Wõtke wõerid hääl meel wast!“ (Rom. 12, 13) nink Õnnistegija ütley: „Mes teije eale olete tennu ütele neide mino wähem-bide weliste seast, seda olete minule tennu!“ (Mat. 23, 40).

5. Kuura maal opip maa-rahwas jo häste lugema.

Kuura maal, teno Jumalale, lõitas enamb lugejid rahwa sean kui mui al, nink se-perast antas ega-nädali zeitunid rahwa hääs wälja, kost lugeja palju hääd opip ni ilmlifun kui waimolifun asjun. Säääl loetas trükitu raamatid, säääl loetas ka kirjotust. Ni tuli üts Kuura-maa-mees ütley püha-päiwal opetaja manu käär-kambre nink ütley, et rahwas teda mõnikõrd om kutsnu lugema, kun kihlatse peetas, ent täl es olewat säärast jutust, mes kosilastele sünnis ete-lugeda, nink tahas se-perast pallelda, et opetaja tälle ni-sugust sõles-kirjotas. Opetaja lubas seda hää-meelega teta, ent kuuße, kas tema ka mõistwat kirjotust lugeda, nink näüt tälle oma püha-päiwest jutust. Maa-mees wõt opetaja jutust kätte nink lugi selgeste ära. Sis kirjut opetaja temale säärast opust Jumala sõnast wälja, mes sündi kosilase rahwale lugeda, nink and seda mehele kätte. Kui opetaja teda kuulb seda lugewat, sis ütley

tema: „Se mees loep ni häste, et ma se man midake ei lõwwa laita; minust esi ei sa parembat lugejat, kui tema om.“

6. Armo saat mõnikõrd, kost sa ei mõtlegi.

Kui Frants-maa sõa-wägi 1812ma ajast-ajal Wene-maa sifest wälja aeti nink Saksaa-maale pagesi, nink Wene sõa-wägi tälle pääle rüht, sis johto Saksaa-maal, et üts Kasaka trop üte külla tuli, kost kiik meeste-rahwas oli ära-paenu. Õsine sõa-wägi oli jo enne seen olnu, nink kiik hoonid tühjas tennu. Kui se-perast Kasakas üte maija sise-läts, sis es lõwwa tema muud, kui tühja saina nink kolm ikwat naist. Üts neist oli kopti päälmaan latse-woodin, nink lats iho-alaste hõlman. Kasakas es mõista midake neidega lõnelda, ent tema nägi esi omma silmaga, et suur puudus nink häda ma an. Se-perast es lausu tema sõnake, astup naisele manu, haarap last, mähip teda mäntli sise, kargap hobese pääle nink lendap tuhat nelja ära, heidap naistele kääga rahul olla, nink saap peake rügementi manu. Siin mähip tema last linatse reiwa sise, korjap ome seltsimeeste käest 6 ruubliti hõberaha, sõidap jälle külla tagasi nink panep mähitu latse raha-kõtiga ema üskä. Kui Kasakas ära-läts, sis ilewa naise tälle perra, nink meije tunnistame pühast kirjast: „Se om pohas nink püretamata orjus Jumala se Issa een, perato lqtsi nink läste neide wilitsusen kaija.“ (Sak. 1, 27.)

7. Zumal juhataj kaonu last jälle kätte.

Karwen maise-maa sisen, suur paks mõts ümbre-zööri, om väikene küla. Sääl eili waine läst naine, kel kolm, neli väikest last kadonu mehest oliwa perra-jäänu, nink toit ome latsi waiwalt kätte tööga. Üts neist wanembist latsist oli jo kaunis suurekene, nink tõibas jo õige häste karja saata. Pand sis ema teda pere-mehe manu hanne hoitma. Küla lähkün oli kaunis suur haljas sööt järwe weeren. Sinna lats karja-lats ega-päiwa hannega karja, nink kui õdang tuli, nink päiwa tõ oli ära-tetu, sis rühk ega-üts jälle koo, nink lats hannega ka. Ni kui inemine om harinu, ni ajap tema ka iks edesi, nink lõwmap kiigin paigun tööga oma pää-toidust. Waine läst es mureta enam seda last suguke, kui tema ega-päiwa teda teesi hannega wälja-minemat, nink es mõtleke se pääle, et sel latsel ka mida halwa peas sündima. Siski johto säärast, kui ema es mõista mõtelbagi, nink oli õige imetaolil näta. Kesl suwitsel aol, päiw oli jo üles-tulnu, nink hä suwine ilmakene oli, sis lats karus jälle hannega mõtsa, nink aije oma karja iks edesi, seeni kui suurde mõtsa saiwa. Paksun mõtsan essi lats ära. Päiw oli küll seeni ajani selge olnu; ent äkitselt tuliwa musta pilwe üles, tuul nakas puhkma nink pikne kääma. Päiw warjoti ära, wihma tuli ni kui sorinal maha eaga segi, nink wälk löije risti rästi osse puist. Kes eale wälja pääl oli, pagesi ära katuse ala, seeni kui pilw üle-läts. Wihma-sado

jäije maha, tuul es puhu enam, lämi päiwa-kene nakas jälle paistma, nink küla-rahwas tennas Zumalat, et suurembat õnnetust kelleke es ole sündinu. Ent kui karja-lats hannega tagasi es tule, sis nakas latse ema muretama nink küll kotusid läbi-õtsma. Küla-rahwas tuli ka api õtsma, nink saiwa hanne küll mõtsan kätte, ent karjust es lõwma keate. Päiw läts alla, õ tuli kätte; lats oli iks weel kaotsin. Ema lats suure murega eemale paksamba mõtsa sise, nink tännit säääl latse nimme, ni et mõts hellas. Ent ei midake! Müüd es looda tema ka enam, et lats pidi weel elun olema, nink tahtse jo õtsmist maha-jätta nink ümbre-käända. Ent tema oli suure mure nink hirmo läbi ni ära-wäsinu, et tema jalgu pääl es lõwma saista, sate suure puu alla põlwile maha nink pallel Zumalat, latse henge armoga wasta-wõtta. Nink nätsse! Se-sama puu alla oli ka tema lats maha-lammenu, nink ema löis teda rahun magawat ni kui taiwa englifest. Kõemo häälega nink Zumalat tennaden heit ema ome kääsi latse ümbre, wõt teda hõlma nink last tema palget silma-weega. Lats wirgu üles nink es tiiake, mes oli sündinu. Ema ütlet: „Lats, melles sa niida mulle tegit?“ Ent lats es mõista midake se pääle kosta nink mõtel ennege, et tema häste oli magada saanu. — Ni wõtup Zumala arm ilm-süüta latsekeisi oma esaliko hoolde. Ka seda last, ke palje jalguga rink kakenu reiwiga oli mõtsa lannu, juhataj Zumal jälle terwelt koo nink es lasse tälle minki-sugust kahjo sündida.

Se-sinane jut ei ole mite säärane enne-

mustine mõis-jut, enge se om kiik tõtteste siin-
dinu, ni kui siin om lugeda. Dpke sest jutust,
wanemba, ome latsi Sumala hoolde jätma. Ent
opfo ka ega-üts ema, lenk lats häda eise johup,
oma last hoollega nink armoga jälle hädast päästma.
Se-sama waise ema muret nink silma-wet om
Sumal nannu nink õnnistanu.

8. Teraw tähele-pandja poisikene.

Mere weeren oli üts wäikene talo-majakene kuusi-
kun. Sääal elli üts foda-poolik naisega nink lastega nink
üte 12 ajast-ajalise poisikeseega. Se wäikese kotuse eest
pidi tema mõisat erjama nink nimelt aoti jalaga ehk ho-
besega 12 peni-koormat maad liina minema mõisa asja
tallitama. Sohto et käsk mõisast tuli liina minna, kui
kotun libe töö-aig oli. Hendal es ole aiga minna põllo
töö perast, naisel es ole wõimalik maja tallituse perast;
ta mõtel, mõtel, es tija, mes teta. Sis halgati tälle se
12 ajast-ajaline poisikene meelde; ent se es ole weel
üle oma küla piiri wälja-saanu, nink es tunne ilma asjust
midake. Koda-poolik üteli poisikesele: „Sa peat mõisa-
kirjaga liina minema,“ — and tälle jooge jalga, leiwa-
koti säлга, juhata teda tee pääle nink last tal Sumala
nimel minna. Sääratse tallituse man omma talo-latse
kiige enambest wääga rumala; ent se poisikene oli tera-
wambat loemu, wõt rõemoga wanemba tahtmist teta,
läts hommungul wara hao tulefiga minema nink rutas
ifs siget teed mööda edesi. Ni saije tema peake liina
lähedale üte lõpzi manu, kost weel kolm peni-koormat
oli liina minna. Sääal imeteli rahwas seda wäikest
wõderast poisikest, ke ni häste oli pika reisi pääl ütsinda
läbi-saanu; ent poisikene es wiibi kawwa sinna, enge

rutas ka sääält jälle edesi minema. Ilma esimata saije
tema perale; nink ehk kül liin temale otsani wõderas nink
teedmata oli, siiski saije tema ka säääl häste läbi, es
anna hennelle rahho, enne kui kiik mõisa-asja oliwa ära-
tallitetu, läts sis wiibimata jälle oma 12 peni-koormat
tagasi nink oli kolme päiwa perast kodun. Mõisa-wa-
nemba panniwä imes, kui nema kuuliwa, kes se kõrd
liinan tallitaja oli olnu; kiik oli ni täwweste tetu, kui
enneke, nink pääle se oli weel wähebat aiga kulunu,
kui muu-haawal. Her wõt terawa nink wirga poisikese
mõisa, nink rõemust ega-päiwa tema tarkusest nink usin-
dusest. Ent ehk kül poisikene usin oli, wanembide taht-
mist tegema; furat oli usinamb weel, poisikest rikma.
Kiisaja üteli latse wasta: „Mes sa henda ilm-asjanda
waiwat; sino waiwa omete keake ei taju.“ — Sääratse
sõna naksiwä aigo pite latse sõamen juurt wõtma nink
kääniwa teda peake furja poole.

Noor rahwas opfo sest jutust henda furja keele
eest hoitma; kuri keel rikup sõamen kiige parembat nõuwo
nink ete-wõtmist ära. Kes Sumalat om maha-jätmu,
se ei jõwwa ni pea jälle ümbre-käända.

9. Lats peap ka waiwa nägema.

Ei mite kawwen sest-samast foda-pooliko majast
oli üts tõine maja, mes weel wähebat nink haltwemb
nink pea koto-sadaman oli. Siiski elliwa kate maja elaja
säääl sisen kiige oma waisufega, mes neil oli. Peris
maja pere-mees oli kängsep, ke hommungust õdanguni
oma töö man iste, ent waiwalt ennege jõudse hennelle
nink omatsile ega-päiwa palafest agana-leiba soetada.
Nink kui tema pere-naine mite es oles ni-sama usin
olnu oma maja-saadust täütma, sis oles wõimata olnu,

neil katseliski ülespidada, mes Jumal neile oli andnu. Kui johto, et mõni helde inemine armo perast mõnd wana reiwa tüli neile kink, sis hoijeti seda kui Jumala armo andet kallis, nink wõeti püha-päiwal pääle, kirikohes minna. Sest wõite tuta, arma latse, fea seda loete, et siin majan oli häta nink waisust willand. Nika nink suure sugu rahwa latse ei tijafe, kuis lugu waise rahwa majun om, nink kaibawa nink tännitawa sedamaid, kui neil mida puudup egapäiwatsest hääst. Ent mes nema weel peas üttelema, kui nema pease sääratsen waisuse kodan elama nink ome peenikeste kättega rasedat tööd tegema! Se waine kängsep oli kül tubli mees nink hoolelik oma töö man, ent siski es päästa Jumal teda nink tema omatsid mite waisuse nink mure kaplust, nink kuulb omete ega-päiwa neide puhkamisi häda orust oma trooni ete üles-tulewat. Ent seda häda suuremb, seda Jumal lähemb: se sõna saije ka neide man tõdes. Se om ifs Jumala meele perast, kui waise ome latsi wäikust saani opawa tööd tegema nink Jumalat pallesma, nink niida tegi kängsep ome lastega ka, nink esi-äralikult oma wanemba pojaga, fe oli 12 ajastaiga wana. Tema last tal egapäiwa oma päiwa koormat nink palawat kanda nink sis Idangul Jumalat tennada kiige eest, minka Jumal tema waiwa oli õnnistanu, kui oles ka fuigi weidi olnu. Nink et poig opis tundma, et iho waiw ifs oma tafumist löwmap, sis and esa temale hää meelega mõnda säärast tallitust, nink eest wajakso palka oli loota. Johto, et kiriko opetajal oli kirja liina saata, mes õigel ajal pidi sinna saama, ent liina oli enamb 10 peni-koormat maad, nink temal oli mõte, seda asja kängsepa läbi tallitada, fe usutaw, tõtelik mees oli. Kui nüüd kiri kängsepale toodi, sis üteli kängsep pojale:

„Ma ei läpe liina minna, pojafene; tööd ei wõi ma kodun saisma jätta. Mul ei ole muud kedafe saata; sa peat minema, poig!“ Kewajene aig oli, suur wesi kiigin paigun, te halw, silla ära-lakenu. Kül Jumal awitap, mõliwa wanemba, nink saadiwa poiga kirjaga minema. Kül oli poisil rase läbi-saamine, nink jala jäiwa peake haiges, siski ta läts edesi nink es hooli waisust midafe. Tee-käüja awitiwa teda weest läbi nink oijest üle, nink poisifene saije õige häste perale, nink lõis ruto suuren liinan seda majja, kobe kiri oli ära-anda. Maja-rahwas mõliwa edimält teda sandi olewat, ent perast oli neil hä meel se üle, et waise rahwa lats ka parembat oli opnu tegema, kui santma nink kerjama. Kui kiriko opetaja kaju perra kiik oli ära-tallitetu, sis anniwa nema poisile kiri, et tema kiik häste tennus, nink saadiwa teda minema. Sest wõip oppi, et ka noore latse mõnda wõiwa tallitada, mes enambest ifs suurile antas teta, kui omete kiigin paigun rahwast om, fea hää meel latsele api tulewa nink teda edesi saattwa. Wana sõna ütley: wäikese latse wäikene mure, suure latse suur mure; ent kängsep jät seda suurembat muret Jumala hoolde, nink tegi ome lastega niidade, kui muufe waise tegewa. Tema üteli oma wanemba poja wasta: „Mo armas lats! Paras aig om, et sa opit ilma tundma nink esi hennelle ilma pääl leiba otsma. Ma ei tija, kokes sinno panna, ilm om waisid latsi täüs. Säh, wõta seda raha-pungafest, nink otsi hennelle asend. Sa olet mul hä abimees olnu, wõit ka tõisele olla. Ära sis wübigu enamb, enge naka minema; nink kui sa üle meije piiri olet saanu, sis otsi hennelle pere-meest, fe sulle tööd nink leiba annap, nink kui sa olet lõidnu, sis te tööd nink pea henda aufaste.“ Neide-sinatside sõnnuga

juhataja oma poiga suure tee pääle wälja, õnnist teda ning saat teda minema. Mes se pois ilma pääl om lõidnu, ei mõista meije joht ütelda, ent seda tijame: tema es tule mite sedamaid tagasi, ni kui no oles kitnu, fea üttelewa: „kodo-lats kuulsamb, aho-pera-lats ausamb,“ — enge tema jääje wõera maa sise, ning toit oma pääd awwun ning rahun. — Ni kui se rahwas tegi, ni te gewa ka mito muu waise ome lastega, ning Sumal õnnistap neid.

10. Waras lõwwap oma palka.

Üten kihelkunnan kiige perametsen maa-olgan, mes naaro perast Wäikuse-Siberi-maas futsutas, oli üts opetaja oma abi-kaasaga ning ome lastega, ning täl oli üts poig ning neli tütar. Wõerid sinna paljo es tule; se-perast es putu nema paljo tõiste inemistega kofu, ning es kää kenfiga läbi, kui esi hennega. Pojakesel läts aig se-perast igawas, ning et tema mite es peas üttsinda ollen wääga tuimas ning pelglikus saama, sis wõt opetaja üte pois-latse madalambast sugust pojale seltsi-mehes. Dpetaja and omale pojale ning wõerale latsele kiigin asjun ütte seda-samma opust, ning mõtel, et wõeras latse seda armo ka peas tundma, ning se eest tema pojale üts hä seltsi-mees ning juhataja hääle poole olema. Ent se lootus jääje tühjas, sest se pois es kõlba hääle latsele seltsi-mehes. Suwiste pühis tuli wõerid opetajat kaema ning jäiwa mõnes päiwas manu. Dpetaja es läpe se-perast neil päiwil laste perra kaja, ning wõeras latse nakas üle kae minema. Esa-lats oli loomust pelglik ning es julgu õdangul üttsinda magama minna, se-perast läts seltsi-mees ifs aja-wiites üten. Tema säng oli ala-taren, kofe ka opetaja pühi aigo

magama läts. Utel õdangul, kui mõlemba latse jo oli wa alla-lännu ning esa-poig jo sängi pääle lammenu, läts wõeras pois opetaja kapi manu, mes sääl saman kambrin oli. Tema ots naklu farmanist, wõt luku wal-lale, kisk raha-laadiko wälja, ammut säält ni paljo kui tahtse ning keeld sis oma hää-tegija pojale, et ta mite es peas üttelema, mes oli sündinu, kui teda peas küsitama. Ent ni pea kui meelewalus oli usse lännu, tuli hirm opetaja poja pääle, ning tema nakas suure häälega tännima. Esa kuuld wiimate seda tännimist, tuli manu ning küüse, mes wiga oli. Poig tunnist sis esale kiik ilma peljota, mes oli olnu, ning esa lõise, et poja jut tõte oli. Tema kuts wallatumat ete, ots tema farmanit läbi, ning sai kiik raha kätte, mes oli ära-wõetu. Dpetaja poig oli ni wäikene, et tema Sumala säädusest weel midake es tija, ning se-perast tegi latse ni, kuis süda juhataja, ning esa es mõista se-sama asja man ei teda fitta, ei ka laita; ent waras saije oma karistust, ning ope, et wargus magusat suku ei to.

11. Sumal ei pane enam pääle, kui jöwwat kanda.

Kun rahwas paksult koon elap, sääl om sõa-mehi waja, fea wainlast kaitswa ning ei lase wõerast rahwast üle piiri sise-tükki, et ega-üts raholikult elas, ning tees mes säädus finnitap. Säaratse sõamehe lääwa muist esi sõta, muist heidetas liisko ehk loofitas üle noore rahwa maal ning liinan, ning kenf pääle liisk satap, se peap minema, kas tahap wai tahtmata. Ka meije maal loofitas niidade, ent se man om ega-ütele luba, henda wallale osta, kui täl ni paljo raha om. Mes ello inemine om harinu, seda tema armastap, se-perast ei taha

ka maa-rahwas põllo töb mant hää meelega sõta minna. Nema arwawa seda wääga hirmus olewat, sõda-riistuga simebrefawwa ehk sõda minna, kun inemisi digede meelega tapetas. Ega üts turney nink mötley ni, kuis tema ede-otsast om kuulnu nink opnu; se-perast om wääga rase, üte inemist tõise mõte pääle käända. Mitma kirjiko opetaja omma jo püüdnü rahwale seletada, et sõda wägi peap olema, nink et kiik esa ma peas hufa minema, kui säärast es oles; ent maa-rahwas ei wõta siski usku. Ni oli ka U... maal, kun keake es taha soldatist midake kuulda, nink ennembe oma peramest särki ära-and, kui oles seda tahtnu, et neide poja, ehk wele, ehk sõbra pease sõda antama. Kui fogodufest ega-ajastaja üts pidi nekrutis wõetama, sis latsiwa ennembe kümme meest liina raha pälwima ni palju kui waja oli, seda ütte wallale osta, nink oles surm neid wiimsed ära-wõtnu, sis nema oles ütelnü: Seda om Jumal tennu, nink mes Jumal teep, se om häste tetu. Üten wäikun fogodufen, kost üle nelja ajastaja tuli ütte ära-anda, es ole ni palju noort rahwas, nink ehk kül kolm kõlblikut noort meest sest fogodufest liinan oliwa teeniman, sis es tule omete ni palju raha kofu, kui waja oli, üte ainust wallale osta, kui sel fogodufese fõrd tuli, nekrutit anda. Suur kurbus nink mure oli fogodufen, kui noore mehe kofu-tuliwa loofima. Peran loofimist anti teeda, mil päiwal neil minel oli liina nekruti kofu ete. Säetu päiwal latsiwa hõimlase nink tutwa neid saatma, nink wõtiwa raha ütten, minka nema loodiwa ütte ehk tõist hädast päästa. Ent kui neid läbi-kaeti, es kõlba üts ainuske, nink põleti kiik wiimatse ära. Müüd tuli käsk, et nekruti kofus sest fogodufest mehe eest ka last pidi wasta-wõtma, kui lats terwe oles nink mite nooremb es oles, kui 12 ajastaiga

wana, nink pidi sis laste üle ni sama loofitama, kui muujal meeste üle. Ent se lugu oli rahwal weel hale-damb. Esa nink ema latsiwa ifen latsile perra, fohut neide eest pallega. Üts pere-mees oli wanemba poja liina pandnu teenima, nink tõine nooremb, ke loofimise arwun oli, tõmmas edimäst murrit, nink wõeti wasta. Wanemba oliwa wääga mureliko, et nema mõlembist latsist pidiwa lahkuma, ent nema es wõi midake teta nink pidiwa rahul jääma. Poisikesel panti kuniinga reiwa pääle, saabeti ära sõda nink panti pilli-meeste manu opma. Säääl ope tema ka lugema nink kirjotama. Kui tema tük aiga oli sõdan olnu, sis kirjut tema emale: „Die rõemsa, emakene, mino käsi käüw wääga häste, nink mina opi siin palju enamb, kui mina eale oles wõinu kodun oppi.“ —

Ni tulep sagede se, mink perast inemine kiige enam best muretanu, temale wiimate õnnes, rõemus nink õn-suses, nink saap se sõna täüdetus: „Ära peljako, sina wäikene kari (Luuk. 12, 32)! Migo mõõda sütewa ka ne raige ära, minka ema süda oli haawatu, nink tema ope tundma, et se armo käsi, mes haawap, sütitap ka.

12. Wana jumala-pelglik safs nink tema hä Sulane.

Ütest fogodufest oli noor mees liina lannu raha teenima, minka tema tahtse henda nekrutist wallale osta. Tema oli kasin, hooletik inemine, ent es jõwwa omete ni palju raha kofu-panda, et digel ajal kiik oles käen olnu. Weel oli 30 ruublit hobe raha waja, kui nekruti wõtmine ete-tuli. Oles ta weel ni paljofest jõudnu fõrwale saija, sis oles ta mees olnu. Ent keake es taha talle anda. So oli tema kiik kofusid läbi-käänu, ent ei midake

saanu. Se-perast oli mees kurblik, ning teije esaga nõuwo, mes teta. Hädan jooskwa inemise mõte kawwedahe, ning tälle halgatap ütte ning tõist meelde, mes muuhaawal ei panta tähelegi. Ni halgati sen suuren muren pojäl ning esal süts wana safs meelde, kellega neil wanast ifs mitorõrd oli tegemist olnu. Se-sama safs oli armo-line ning helde; ent tema oli jo wana ning pi.ame, ning wanan ean kuigist ilmlifust tallitufist kõrwale astnu, ning es putu kohegi enamb. Tema manu aste murelik esä oma pojaga ning kanniwa tälle oma palwet ete. Kui wana mees neide tahtmist oli kuulnu, sis ütlet tema: „Kats, kuis teije sääratse asja perast mino palwele tulete? Es teije tija, et mina wana sant ammoke jo ole koda-poolikus jäänu, ning et mul minki sugutse asjaga enamb tegemist ei ole? Mes teije kuufate minno, henda teedmata asjaga segada?“ Ni ütlet wana mees, kahits, et temal wõimalik es ole awitada, ning and neile seda nõuwo, sääratsid pallelda, kel weel ilmaga tegemist oles. Wesi silmin, mure sõamen lätsiwa nema wana mehe tarest wälja, ning kairjewa üles taitwa poole, kui tahas nema säält hennele abi pallelda. Ning säält oli neil jo abi-mees walmistetu. Wana safsa tare-pois oli man olnu, kui nema oliwa sise tulnu ning wana meest pallelnu, ning oli oman sõamen seda nõuwo wõtnu, neid omast waisufest awitada, kui her es peas neide palwust kuuldma. Tare-pois es tohi ka kaugas herra maha-jätta, ning oli wahete pääl oma firsto manu lännu ning 30 ruublil wälja-toonu, mes tema neile tahtse anda, kui ainult oles waja olnu. Kui esä pojaga ära-lätsiwa, sis oles tema hää meelega perra-lännu, oma tahtmist tegema; ent wana mees es anna mahto ning aig läts ni-sama ära. Wiimate ütlet safs tare-pois wasta: „Mul om söa-

meest hale neide waiste perast, ent ma ei tija kuigi wiisil neid awitada. Oles mo poja kodus olnu, sis ma oles tema käest peake seda raha saanu, ent kost ma nüüd pea wõima? Kui sul, Saan, peas olema ni paljo, sis to mulle, ning kutsu neid waisid tagasi, et nema abi saase ning Sumalat temase. Tare-pois wõt oma raha farmanist ning and rõemoga 50 ruublil herra kätte. Ent her ütlet: „Poig, melles sa ni paljo raha hennega kannat?“ Sis and Saan herra käega suud ning tunnist temale küik, mes tema oli tahtun teta. Wanal mehel oli wääga hä meel poisil armo perast, ning tema ütlet; „Se om hä, et sa ka lähemba häta ning waiwa tunnet, ent se-kõrd jäägo hää-tegemine mino hoolde. Mina wõta küik seda raha so käest, ent ma masa sulle küik tagasi, kui noor her koo tulep.“ Saan kuts talo-meest pojaga tagasi, wana mees awas oma armo kät üles, pühk wet neide silmist ning wõt mure koormat neide päält ära. — Kiriko opetaja saije peake sest asjast teedmist ning tek seda awalikus wana mehe awikus ning tare-poisil rõemus. Nüüd hengap wana kallis hää-tegija ammoke jo hawwan, ent kiri tunnistap: „Õnsa, kea Sumalan hengawa, neide teo lättwa neile perra.“ —

Tähe, mes kirjotaja pruukwa.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj
 Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt
 Uu Vv Zz Ää Öö Üü.

Eüda himustap Jeesuse Kristuse perra.

Wäif. Kristus be om mo elo.

(Punsheli nooti : raamat. Num. 9.)

1. *Oh oma armo jäta
Meil', Jeesus heldeste,
Sis ei wõi kahjo teta
Meil' Saatan kunage.*
2. *Oh oma sõnna jäta
Meil', Önnis-tegiä,
Sis saame õnsust näta
Siin ilman, taiwan ka.*
3. *Oh oma walgust jäta
Meil', taiwa paistmine,
Sis ei wõi ütsik wõtta
Meilt tõte tundmise.*
4. *Oh oma õnsust jäta
Meil', rikas Jsand sa,
Et saasem õigust teta
So armo abiga.*
5. *Oh jäta oma jõuwo
Meil', kange sõa-mees,
Et wihaliste nõuwo
Nink mõte tühjas jääs.*
6. *Jä ikes ikes meile,
Oh Jsand Jumal sa,
Nink ole abis neile,
Ke hädan maadlewa.*

